

# Postmodernism hör inte ihop med liberalism

I det senaste numret av Smedjan pekar redaktören Carl Rudbeck på sambanden mellan postmodernism och liberalism. Det är en felaktig koppling, anser Isobel Hadley-Kamptz.

Postmodernism har blivit något av ett modebegrepp. Man kan använda det i snart taget alla sammanhang, och eftersom ingen vet exakt vad det betyder kan man heller inte bli beskyldd för okunskap. I det senaste numret av Smedjan försöker sig Carl Rudbeck på att definiera uttrycket.

## Invändningen

Problemen uppkommer när Rudbeck dessutom söker förklara postmodernismens politiska implikationer. Då postmodernism är en estetisk term, innefattande bland annat en ny (i förhållande till modernismen) litteraturkritik och ett nytt förhållningssätt till konstnärsligt skapande, kan detta tyckas orimligt.

## Ideologisk postmodernism

Postmodernismen kan mycket väl ha politisk betydelse, men jag förstår inte Rudbecks resonemang. Han hävdar att liberalism skulle vara postmodernismens ideologiska motsvarighet, då de båda hyser samma motvilja mot totalitära ambitioner.

Gott så, men han anser också att: "Liksom postmodernism konstnärer försöker underminera sina egna verk i en ständigt ironisk hållning, har liberalismens samma frägnande inställning till sina egna programförklaringar, som sällan kan bli annat än provisoriska, ständigt underskattade de revisioner som de konkreta omständigheterna kräver."

Är då liberalismen blott en vindflöjel för omständigheter, en opportunistens ideologi, alltid beredd att ändra åsikt om det skulle krävas?

Naturligtvis inte, det vore en grov underskattning av de liberala idéerna att hävda att de skulle vara mindre absoluta än till exempel de konservativa eller socialistiska. Åsikter som att det finns ett okränkbart människovärde, att staten skall förhålla sig neutral till hur människor väljer att utforma sina liv, åsikts- och yttrandefrihetens betydelse; är allt detta och mycket mer bara format av omständigheterna? Skulle liberalismen stå för något radikalt annorlunda i ett annat läge?

*Vad vi ser i samband med postmodernismen är inte ett uppsving för det vi menar med liberalism utan snarare en form av sär-intressenas kamp, vilket ju drastiskt skiljer sig från den liberala medborgartanken.*

Jag kan till viss del förstå vad Rudbeck menar, att vara liberal är att vara kluven, men endast över de medel som bäst skyddar människors grundläggande frihet. Målet, eller de värderingar man vill ska genomsyra samhället, har legat fast i mer än 200 år.

Vilken liberal anser inte idag att statens uppgift är att skydda människors "life, liberty and the pursuit of happiness"? Det finns faktiskt visst tvärsäkra svar, som till exempel att demokrati är ett bättre styrelseskick än alla andra hit-

tills prövade, att marknadsekonomi gynnar människor mer än andra ekonomiska system och att stater som följer dessa principer följaktligen är bättre stater än andra att leva i.

## Förbigår frågeställning

Jag upplever att Rudbeck går förbi den intressanta frågeställningen om vad postmodernismen faktiskt kan innebära för de politiska idéerna.

Vad vi ser i samband med den, i till exempel USA, är inte ett uppsving för det vi menar med liberalism utan snarare en form av sär-intressenas kamp, vilket ju drastiskt skiljer sig från den liberala medborgartanken. Olika etniska grupper kämpar för sina specifika rättigheter, könen mot varandra, åldersgrupper mot varandra, etc.

Hela det som brukar kallas "political correctness" kan tyckas intimt länkat till postmodernistisk forskning på vissa amerikanska universitet, där ju båda företeelserna förekommer som rikligast. Detta behöver naturligtvis inte innebära något direkt samband mellan dem, mer än att det ofta är samma personer som förfäktar båda idéerna.

## Programförklaringar

Postmodernismen är i sig svårförståelig. Det blir inte enklare om man försöker ge den en politisk dimension. Den rymmer en uppsjö olika estetiska programförklaringar, och förmodligen lika många politiska.

Visst kan där finnas liberalism, men det kan lika gärna handla om antiliberala åskådningar som etnicism och radikalfeminism. Modernismen är inte totalitarismens poetik, postmodernismen är lika lite liberalismens.

ISOBEL HADLEY-KAMPTZ

# Flytande begrepp

Liberalismen saknar liksom postmodernismen ett "värderingarnas urberg", skriver Carl Rudbeck i sitt svar.

Postmodernerna konstnärer och teoretiker försöker ständigt att underminera sina egna premisser, de tar avstånd från alla totalitära ambitioner eller slutgiltiga modeller och liknar därmed liberala politiska tänkare som också de misstror slutgiltiga svar. Det betyder inte, som Isobel Hadley-Kamptz vill tro, att liberalismen därigenom skulle vara blott en vindflöjel eller en "opportunistens ideologi".

## Svar

Det finns faktiskt ett mycket stort utrymme mellan liberal skepticism och opportunist. "Det vore", skriver Isobel Hadley-Kamptz, "en grov underskattning av de liberala idéerna att hävda att de skulle vara mindre absoluta än till exempel de konservativa eller socialistiska".

Jag vill faktiskt hävda att i en aspekt är de mindre absoluta och det gäller frågan hur de olika idéerna och de värden som de bygger på grundas eller, för att uttrycka det pretentiöst, deras ontologiska status. Det är på just denna punkt som liberalism och postmodernism har en hel del gemensamt.

## Transcendentalt försvar

Socialismen vill gärna tro att den har historien på sin sida, konservatismen tror att den har Gud på sin. Båda ideologierna söker att transcendentalt rättfärdiga just sina värden, man grundar dem i något som ligger bortom den empiriska vardagsverkligheten.

Liberalismen franhänder sig varje sådan möjlighet. För denna sekulariserade ideologi finns ingen yttersta grund, inget värderingarnas urberg. Den kan sällan

eller aldrig motivera sina ideal i samma absoluta termer som konservativa eller socialistiska tänkare kan utan står här närmare en postmodern teoretiker som Michel Foucault som i filosofiens historia såg hur möjliga diskurser avlöste varandra. Foucault som var en kunskapsteoretisk nihilist var också en militant förkämpe för individens rättigheter men han insåg att dessa inte hade någon absolut förankring i historien eller i någon transcendental sfär.

*Liberalismen kan sällan eller aldrig motivera sina ideal i samma absoluta termer som konservativa eller socialistiska tänkare utan står här närmare en postmodern teoretiker som Michel Foucault.*

Visst kan jag hålla med Hadley-Kamptz att en liberal omfattar vissa idéer på ett absolut vis i den mening att han eller hon vägrar att kompromissa men därav följer inte en värdeabsolutism i gammaldags mening. En liberal kan vanligen bara motivera sin absolutism genom olika *ad hoc*-resonemang eller också i instrumentella termer. Ett samhälle där de liberala dygderna praktiseras tenderar att vara bättre än ett där de förtrycks.

Isobel Hadley-Kamptz tycks tro att postmodernister och liberaler i min mening inte kan omfatta okränkbara värden. Både postmodernister och liberaler kan och bör göra det i många frågor men vi gör det utan alla av historien eller av Gud givna loften om att vi har rätt. Vi tror på vissa värden men vi vet att det mänskliga förnuftet är ofullkomligt.

CARL RUDBECK

Om man är mycket förtjust i en författares romaner brukar det vara roligt när han eller hon skrapat i botten av byråladan och givit ut gamla, tidigare omkomna försök till berättelser. Ofta får man en förståelse för hur de tidigare lasta berättelserna växt fram i växelspel med olika händelser i tiden. Om författaren dessutom fogar en del självbiografiska noter till det skrapet så ökar naturligtvis känslan av att förstå sin favorit och hennes skrivande.

## Noveller

John Irving  
Den inbillade flickvännen  
Öv. Nille Lindgren  
Gedins, 1996

När John Irving nu ger ut *Den inbillade flickvännen*, i översättning av Nille Lindgren, är det säkert en del älskare av *Garp* och hans

# Omständliga historier

Om man gillar John Irving så är *Den inbillade flickvännen* antagligen en bok att ta till sitt hjärta. Om man aldrig läst Irving eller inte gillar hans romaner kan man låta bli den, skriver Carina Källestål i sin anmälan.

*värld* som får denna känsla. Boken är, som underrubriken säger, minnen och berättelser. I den första delen finns två självbiografiska avsnitt och i den andra sex stycken noveller.

Samtidigt material är tidigare publicerat i olika nordamerikanska tidskrifter i ett tidsspänn från 1968 till 1995. Det nya med denna publicering inom parma är att författaren lagt till självbiografiska kommentarer till novellerna.

Irving tillhör gruppen mest kända av dagens amerikanska författare. Som så många andra i den-

na grupp är han en produkt av och samtidigt en del av det som kanske kan kallas *creative writing*-fenomenet.

## Lärarutbildad

Han berättar själv hur han redan på gymnasiet började läsa vad som översatts med "skapande engelska", och sedan fortsätter med detta på universitetsnivå för att sluta som lärare i detta ämne vid olika universitet. Förutom att vara denna yrkesutbildade författare så är Irving brottare, likaså

verksam från gymnasiet och upp i medelåldern.

Om man gillar Irving så är detta alltså antagligen en bok att ta till sitt hjärta. Om man aldrig läst Irving eller inte gillar hans romaner kan man låta bli den.

Hela den självbiografiska delen handlar nästan uteslutande om brottning. Saknar man ett specialintresse för denna idrottsgren blir det mördande tråkigt. Novellerna är mera intressanta men man kan tyvärr inte frigöra sig från känslan av att de är övningar för kurser i skapande skrivande.

Omständligt och utan nerv skulle jag karaktärisera Irvings skrivande. Jag förstår att vi aldrig kommer att kunna mötas när han räknar upp sina valfrändskaper bland författare och då nämner Graham Greene och Robertson Davis. Båda tycker jag är tråkiga, medan de som han anser vara övervärderade är mina favoriter."

## Litterär skillnad

Kanske har vi helt enkelt olika litterär smak, kanske finns det en djupare skillnad mellan amerikansk och europeisk litteratur som har något att göra med den starka tradition av akademiskt ämne som författandet har i USA. Eller också är det helt enkelt så att det som Irving enligt egen utsago är som brottare, nämligen en talanglös men flitigt tränande idrottsman, har sin motsvarighet i hans författande.

CARINA KÄLLESTÅL